

Τα σημαντικότερα ζητήματα στη χρήση των ΤΠΕ στην ελληνική εκπαίδευση

Γιώργος Μακρής, μαθηματικός

Η εισαγωγή και η χρήση των ΤΠΕ στην ελληνική εκπαίδευση βρίσκεται ακόμη σε εμβρυϊκό στάδιο και η διδακτική αξιοποίησή τους επαφίεται ουσιαστικά στον πατριωτισμό του εκπαιδευτικού. Κάποια από τα σοβαρά προβλήματα που εμφανίζονται είναι η ανεπάρκεια των σχολικών εργαστηρίων, η έλλειψη κατάρτισης των εκπαιδευτικών, η πίεση του αναλυτικού προγράμματος για την κάλυψη της διδακτέας ύλης, κλπ. Μια αναλυτικότερη θεώρηση του ζητήματος κρίνεται σκόπιμη.

1) Μετά το 2000, ένα μεγάλο ποσοστό των ελληνικών σχολείων απέκτησε σχολικά εργαστήρια, τα οποία, με όλα τα προβλήματά τους και παρόλη τη σταδιακή απαξίωσή τους λόγω της μη αναβάθμισης ή αντικατάστασής τους, δεν παύουν να είναι υπαρκτά και να μπορούν να επιτελέσουν σε ικανοποιητικό ποσοστό το ρόλο τους. Ποιος όμως είναι ο πραγματικός ρόλος τους; Από τη συζήτηση με αρκετούς συναδέλφους που διδάσκουν σε Γυμνάσια και Λύκεια, κάτι σαν άτυπη μίνι-έρευνα, προκύπτει ότι ο μέσος εκπαιδευτικός θεωρεί ότι το εργαστήριο της πληροφορικής υπάρχει για να υποστηρίξει το μάθημα της Πληροφορικής. Θέτοντας το ζήτημα αν μπορούν και εκπαιδευτικοί άλλης ειδικότητας να χρησιμοποιήσουν το εργαστήριο στο μάθημά τους διαφάνηκε να επικρατεί η άποψη ότι αυτό μπορεί να γίνει μόνο στα «κενά» του καθηγητή πληροφορικής και, σύμφωνα με τον κανονισμό μόνο από «πιστοποιημένους» (;) στη χρήση των Η/Υ εκπαιδευτικούς (ασχέτως, να υποθέσω, αν ο εν λόγω εκπαιδευτικός έχει άλλη πιστοποίηση, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό που σχετίζεται με τους Η/Υ). Εύκολα συμπεραίνει κανείς ότι η Πληροφορική θεωρείται αποκλειστικά γνωστικό αντικείμενο στο ελληνικό σχολείο ενώ το Εργαστήριο Πληροφορικής θεωρείται μέσο εργαστηριακής υποστήριξης στη εκμάθηση της χρήσης του Η/Υ (στο Γυμνάσιο) ή του προγραμματισμού (στο Λύκειο). Επικρατεί δηλαδή η άποψη ότι η «Σχολική Πληροφορική» υφίσταται μόνο ως διδακτικό αντικείμενο και όχι ως μέσο υποστήριξης της διδασκαλίας κάποιου γνωστικού αντικείμενου διαφορετικού από αυτό της Πληροφορικής. Η θεώρηση αυτή πιθανότατα έχει τις καταβολές της στον παραδοσιακά μιχγεβιοριστικό χαρακτήρα της ελληνικής εκπαίδευσης με την επικέντρωση στο γνωστικό αντικείμενο (δηλαδή στο «τι») και όχι τον τρόπο κατάκτησής του από το μαθητή καθώς επίσης και στη συχνή ταύτιση της διδασκαλίας με τη μάθηση (εγώ-δάσκαλος διδάσκω, άρα εσύ-μαθητής πρέπει να μαθαίνεις). Προς την κατεύθυνση αυτή πρέπει να γίνει μια κάποια προσπάθεια ώστε ο εκπαιδευτικός να ξεπεράσει αυτό το «αυτονόητο» της εργαστηριακής χρήσης ώστε, τουλάχιστον, να προβληθεί ως απαίτηση η «γνωστική» χρήση των Εργαστηρίων Πληροφορικής. Από την άλλη βέβαια, πάντοτε εξακολουθεί να υπάρχει η απαίτηση για τη συνεχιζόμενη βελτίωση του υπάρχοντος εξοπλισμού, για γρήγορες και ασύρματες γραμμές και, το σημαντικότερο ίσως, για τη δημιουργία δεύτερου εργαστηρίου για κάθε σχολείο.

2) Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών είναι ένα άλλο σοβαρό ζήτημα προς την κατεύθυνση της εκπαιδευτικής αξιοποίησης των ΤΠΕ στο ελληνικό σχολείο. Αυτό έχει τις εξής πτυχές: α) Τον τεχνολογικό γραμματισμό των εκπαιδευτικών και συγκεκριμένα το κατά πόσο ο εκπαιδευτικός είναι σε θέση να χρησιμοποιεί τον Η/Υ για διάφορες εργασίες είτε πρόκειται για βοηθητικές στην οργάνωση του έργου του (δουλειές γραφείου) είτε πρόκειται για την αξιοποίηση διδακτικών εργαλείων ή άλλων λογισμικών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη διδασκαλία του γνωστικού του αντικειμένου, είτε, τέλος, για την επικοινωνία του με τους μαθητές ή με άλλους

συναδέλφους του για θέματα διδασκαλίας. β) Την κατάρτισή του πάνω σε θέματα διδακτικής του γνωστικού του αντικειμένου. γ) Πάνω απ' όλα όμως, ίσως το πιο σημαντικό, είναι η αλλαγή της διδακτικής του νοοτροπίας προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης ενεργητικών μοντέλων διδασκαλίας, μοντέλων που βοηθούν το μαθητή να αποκτήσει ενεργητικό ρόλο στην κατάκτηση – οικοδόμηση της γνώσης του και να οικοδομήσει τη γνώση του πάνω στις δικές του εμπειρίες και γνώσεις. δ) Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλει και η σταδιακή απαλλαγή από το φαινόμενο της φοβίας για τις νέες τεχνολογίες που παρατηρείται στους ενήλικους ανθρώπους οι οποίοι, αντίθετα με τους σημερινούς μαθητές, μεγάλωσαν μακριά από τους Η/Υ και πιθανώς ήρθαν για πρώτη φορά σε επαφή μ' αυτούς σε μεγαλύτερη ηλικία.

3) Ένα άλλο σοβαρό ζήτημα είναι αυτό του αναλυτικού προγράμματος. Στην Ελλάδα το αναλυτικό πρόγραμμα είναι απόλυτα δεσμευτικό, ιδιαίτερα αν σκεφτεί κανείς το ζήτημα των πανελληνίων εξετάσεων, και αφήνει ελάχιστα έως καθόλου περιθώρια στον εκπαιδευτικό να συμβάλλει στη διαμόρφωσή του. Δημιουργείται έτσι, για κάθε γνωστικό αντικείμενο, μια ταύτιση του αναλυτικού προγράμματος με το ένα και μοναδικό εγχειρίδιο (βιβλίο – «βίβλο») το οποίο ο εκπαιδευτικός πρέπει να ακολουθήσει ως «θαυματουργή συνταγή» προκειμένου να εκπληρώσει τους εκπαιδευτικούς στόχους που θέτει ένα άλλο μαγικό βιβλίο – «βίβλος» που λέγεται «βιβλίο του εκπαιδευτικού». Το αποτέλεσμα είναι μια οριζοντιοποιημένη σε πολλές περιπτώσεις διδασκαλία η οποία ενισχύει – και ενισχύεται από – την έντονα φροντιστηριοποιημένη ελληνική εκπαίδευση. Η διδασκαλία αυτού του είδους δεν αφήνει περιθώρια για πειραματισμούς, ή αλλιώς «χάσιμο χρόνου» για μερικούς υποστηρικτές της υπάρχουσας κατάστασης. Ο εκπαιδευτικός, υπό την πίεση του ελέγχου περαίωσης της ύλης – αρχίζει να εφαρμόζεται και στο Γυμνάσιο – αποφεύγει ανοίγματα όπως η χρήση των Η/Υ μέσα στο μάθημα και φροντίζει να ολοκληρώσει, όσο το συντομότερο γίνεται, την ύλη του μαθήματος που διδάσκει. Προς την κατεύθυνση της επίλυσης του ζητήματος αυτού θα πρέπει να καλλιεργηθεί στους εκπαιδευτικούς η δυνατότητα της επιλεκτικής χαλάρωσης στην κατά γράμμα εφαρμογή των προγραμμάτων διδασκαλίας με την εναλλακτική κάλυψη των «χαμένων» κομματιών (καταφυγή σε άλλες πηγές, συνεργασία μέσα στις ομάδες). Η προσπάθεια αυτή στοχεύει στην «από κάτω προς τα πάνω» αλλαγή της νοοτροπίας που ενδεχομένως να προκαλέσει μηχανισμούς αντίδρασης και στα υψηλά κλιμάκια των σχεδιαστών της εκπαιδευτικής πολιτικής.

4) Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που θα επηρεάσει ενδεχομένως την εισαγωγή των ΤΠΕ στην καθημερινή σχολική πραγματικότητα και ιδιαίτερα στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι η «φροντιστηριακή» νοοτροπία που έχει καλλιεργηθεί τα τελευταία 20-30 χρόνια στην ελληνική κοινωνία. Από τη μια, οι γονείς των παιδιών ενδεχομένως να αντισταθούν στην ξαφνική νέα μορφή διδασκαλίας που θα αρχίσει να εμφανίζεται στη σχολική πραγματικότητα. Η ελληνική κοινωνία, ούσα συντηρητική, θα κάνει μοιραία συγκρίσεις με τον παλιότερο τρόπο διδασκαλίας ή με τον τρόπο διδασκαλίας που χρησιμοποιούν οι παλιότεροι, πιθανότατα άξιοι κατά τα άλλα, εκπαιδευτικοί, οι οποίοι, ενδεχομένως, θα αργήσουν να εφαρμόσουν τις νέες μεθόδους επικυρώνοντάς τις ή δεν θα τις εφαρμόσουν καθόλου. Αυτό ενδεχομένως θα δημιουργήσει αντιστάσεις που θα αυξήσουν την προκατάληψη ενάντια στη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Παρόλο που πολλές οικογένειες έχουν στο σπίτι τους Η/Υ και παρόλο που οι γονείς στέλνουν τα παιδιά τους στο φροντιστήριο για να μάθουν «καλύτερα» Η/Υ αυτές οι ενέργειες δεν παύουν να αντανακλούν την ίδια άποψη, αυτή που θέλει την Πληροφορική να είναι γνωστικό αντικείμενο και όχι εργαλείο μάθησης. Από την άλλη, ο ρόλος που μπορεί να παίξουν τα φροντιστήρια στο ζήτημα αυτό έχει δύο πτυχές. Ενδεχομένως ο κόσμος των φροντιστηρίων να

αντισταθεί στις αλλαγές αυτές, κρατώντας επιφυλακτική ή αρνητική στάση, αφού ένας τέτοιος ενδεχόμενος μετασχηματισμός της ελληνικής εκπαίδευσης να απειλούσε τις ανάγκες για φροντιστηριακή παιδεία που έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια και, σε τελική ανάλυση, την «κεκτημένη» μερίδα της αγοράς που της αναλογεί. Ίσως όμως η είσοδος των ΤΠΕ στην ελληνική εκπαίδευση να «ανοίξει» την αγορά των φροντιστηρίων δημιουργώντας νέες ανάγκες και ίσως να είναι παρήγορο αν, τουλάχιστον, οι ΤΠΕ εισαχθούν στα φροντιστήρια ως εργαλείο για τη βελτίωση της παρεχόμενης φροντιστηριακής εκπαίδευσης. Τα χειρότερα θα τα δούμε εάν οι ΤΠΕ εισαχθούν στα φροντιστήρια ως γνωστικό αντικείμενο που «θα βοηθήσει τους μαθητές να αντεπεξέλθουν» στις νέες απαιτήσεις της χρήσης των ΤΠΕ στην παρεχόμενη από το δημόσιο σχολείο εκπαίδευση.

Αυτά είναι, κατά τη γνώμη μου τα τέσσερα σημαντικότερα ζητήματα που θα συναντήσουν μπροστά τους οι εκπαιδευτικοί που θα προσπαθήσουν να υλοποιήσουν αυτό που λέγεται «Εκπαίδευση με τη βοήθεια των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας». Και, πριν από αυτούς, αλλά και μαζί μ' αυτούς, οι επιμορφωτές του ΠΑΚΕ θα κληθούν, αναγνωριστικά στην αρχή και δυναμικότερα στη συνέχεια, να ανοίξουν το δρόμο σ' αυτή την προσπάθεια μετασχηματισμού της ελληνικής εκπαιδευτικής πρακτικής.

Θεσσαλονίκη, 11-01-2008